

9. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р., №2464-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – №2-3. – Ст. 11.
10. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р., №108/95-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – №17. – Ст. 121.

Зуб Г.А. О пенсионном обеспечении судей в отставке

В статье доказывается, что право на пенсионное обеспечение является составляющей не только конституционного права на социальную защиту судей, но и гарантией их независимости. Конституция и законы Украины выделяют судей как категорию граждан Украины, которая нуждается в дополнительных гарантиях социальной защиты со стороны государства.

Ключевые слова: судья, статус судьи, независимость, отставка, пенсионное обеспечение, пожизненное денежное содержание

Zub G.A. About the pension providing of judges in retirement

In the article proved, that a right on the pension providing is making not only constitutional right of social defence of judges but also by the guarantee of their independence. A constitution and laws of Ukraine select judges as category of citizens of Ukraine which needs additional guarantees of social defence from the side of the state.

Key words: judge, status of judge, independence, retirement, pension providing, permanent money alimony

УДК 347.73

Мамалуй О.О.

канд. юр. наук,

суддя господарського суду Харківської області

Васильєва М.О.,

Національний університет „Юридична академія України

ім. Ярослава Мудрого”

ПОДАТОК НА БЕЗДІТНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Статтю присвячено дослідженню перспектив застосування спеціальних ставок оподаткування податком на доходи фізичних осіб в залежності від наявності та кількості дітей у платника.

Ключові слова: оподаткування, Податковий кодекс України, податок на бездітність, податок на доходи, фіскальна функція.

23 лютого 2012 р. в Верховній Раді України було зареєстровано законопроект № 10112 «Про внесення змін до статті 167 Податкового кодексу

України щодо перегляду ставок податку на доходи фізичних осіб». Автори законопроекту пропонують ввести диференційовану ставку податку на доходи фізичних осіб в залежності від наявності та кількості дітей у суб'єкта оподаткування. Такий підхід до особистого оподаткування є новим для українського податкового законодавства, у зв'язку з чим основні положення законопроекту потребують аналізу.

Проблематиці оподаткування доходів фізичних осіб приділяли увагу в наукових працях відомі правознавці та економісти - М.П. Кучерявенко, Л.К. Воронова, П.С. Пацурківський, С.Г. Пепеляєв, Б.М. Сабанті та інші. В останні роки українські юристи (О.О. Головашевич, Ю.О. Костенко, С.В. Пархоменко-Цироциянці) та економісти (І.В. Шевчук, А.О. Нікітішин, О.Г. Рябчук, І.Є. Чуркіна) присвятили правовому та економічному регулюванню податку на доходи дисертаційні дослідження. Не зважаючи на те, що ці дослідники виконали свої праці до набрання чинності Кодексом, і сьогодні викликають інтерес ті їх пропозиції, які в Кодексі не знайшли належного відображення. Однак, питання можливості диференціації податкових ставок в залежності від наявності чи відсутності у платника дітей в даних роботах не відобразалося, що обумовлює необхідність дослідження цієї проблеми.

На підставі аналізу чинного законодавства та проявів державної політики в області оподаткування доходів фізичних осіб в останні роки, автори намагаються визначити найбільш суттєві недоліки законопроекту № 10112 та запропонувати шляхи їх подолання.

Слід зазначити, що оподаткування в залежності від наявності у платника дітей не є новацією в фінансовому праві. Подібний податок вперше був запроваджений у Стародавньому Римі цензором Каміллом у 351 р. до н.е. В 1909 році Народними зборами в Болгарії було прийнято законопроект про податок з неодружених, за яким кожен неодружений чоловік, що не мав дітей, після досягнення тридцятирічного віку мав вносити 10 франків на потреби народної освіти щорічно.

У 1941 році Указом Президії Верховної Ради СРСР вперше був введений податок на бездітність як «Податок на неодружених, самотніх, мало-сімейних громадян». Платниками податку були громадяни Радянського Союзу, які не мали дітей: чоловіки у віці від 20 до 50 років, і жінки, що перебували у шлюбі, у віці від 20 до 45 років. Ставка податку диференціювалася в залежності від заробітку громадян за основним місцем роботи. Податок справлявся і утримувався за місцем роботи разом із податком на дохід фізичних осіб (прибутковим податком). В радянській податковій системі цей податок проіснував до розпаду СРСР, його справляння припинилося лише у 1992 році.

Основним завданням введення цього податку в радянські часи було залучення коштів бездітних громадян на потреби і цілі держави - утримання дитячих будинків, надання допомоги молодим сім'ям, дитяче лікування. Таким чином, податок являв непрямий вплив на демографічну ситуацію в державі. В цьому сенсі можна казати, що даний вид платежу мав більш

характерні риси збору, а не податку, оскільки податки є нецільовими платежами, а податок на бездітність в СРСР фактично носив цільовий характер,

В Радянському Союзі цей податок мав високу ефективність, виконуючи дві основні податкові функції: фіскальну та соціальну. Цьому сприяла низка факторів:

- досконалий і відпрацьований механізм справляння (існувала інструкція про введення даного податку в Указі Президії Верховної Ради СРСР)
- цільове використання зібраних коштів;
- не декларативний соціальний характер податку, а реально працюючий механізм справляння, створений для досягнення цілей, що стоять перед державою.

Слід зазначити, що податок виступав певним каталізатором народжуваності. У держави в часи війни не було можливості вводити заохочувальні міри для покращення демографічної ситуації, тому довелося, у деякому сенсі, запроваджувати «каральні заходи» у вигляді податку на бездітність, криміналізації абортів та інші. У громадян не було можливості сплачувати податок (він справлявся виключно у грошовій формі), що було реальним стимулом для збільшення сімей.

У наш же час даний податок приречений виконувати лише фіскальну функцію, і аж ніяк не соціальну, принаймні у тому вигляді, в якому він існує у вищезгаданому законопроекті.

Цей платіж є радикальною мірою, яка була виправдана у післявоєнний період. Між тим, він є досить суперечливим по своїй природі, оскільки його роль для суспільства є спірною, він безпосередньо втручається у сферу прав людини. З цього приводу влучно висловилася директор соціальних програм Центру Разумкова Л.Шангіна. На її думку, підвищувати податки бездітним є порушенням прав людини: «Кожна людина має право брати чи не брати шлюб, мати чи не мати дітей. Ніде в обов'язках громадянина не написано, що він повинен мати сім'ю і продовжувати свій рід. У жодному нормативно-правовому світському акті я такого зобов'язання не бачила. Тому я вважаю це порушенням прав особи на приватне життя»[1].

Запропонований проект закону не тільки порушує право на приватне життя - він ще й суперечить положенням чинного Закону України «Про захист персональних даних». Адже якщо людина не може мати дітей і не хоче сплачувати податок на бездітність, вона буде змушена надавати чиновнику відповідний документ, що підтверджує фізичну неможливість репродукції. А це вже є дискримінаційним фактором.

Автори вважають, що введення зазначеного податку навряд чи покращить демографічну ситуацію в країні. Насамперед про це може свідчити той факт, що введення та неодноразове збільшення в Україні допомоги по народженню дитини не виправдало покладені на цей соціально-економічний важіль сподівання. Порівняння даних про кількість народжених в період збільшення грошової допомоги (2007-2011 роки) в даними

аналогічного по тривалості попереднього періоду (2001-2006 роки) свідчать про відсутність суттєвого збільшення.[2]

Кількість народжених 2001- 2006 рр.:

2001	376.4 тис.осіб
2002	390.7 тис.осіб
2003	408.6 тис.осіб
2004	427.3 тис.осіб
2005	426.1 тис.осіб
2006	460.4 тис.осіб

Кількість народжених 2007-2011 рр. (тис. осіб):

2007 р.	472.7 тис.осіб
2008 р.	510.6 тис.осіб
2009 р.	512.6 тис.осіб
2010 р.	497.6 тис.осіб
2011 р.	502.6 тис.осіб

Проаналізувавши даний вид обов'язкового платежу можна виокремити низку проблем, які з введенням цього податку у податкову систему України мали б автоматично вирішуватися. Але вони лише поглиблюються:

молоді сім'ї з низькими доходами, не забезпечені житлом не народжують дітей, бо не мають фінансової спроможності утримувати хоча б одну дитину. Навряд чи додатковий податковий тягар стимулюватиме їх. Адже його існування лише загострює ситуацію. Соціологічні дослідження проведені у Центрі Разумкова свідчать про те, що молоді подружжя не бажають народжувати дитину через страх, що її народження збільшить ризик бідності.

Для забезпечених громадян даний вид податку не складатиме тягаря, і не буде вагомим фактором, а на бідних може вплинути. Це очевидно випливає з того, що сам податок на доходи фізичних осіб, на базі якого він буде справлятися, не прив'язаний до мінімальної заробітної плати і фактично не залежить від рівня доходів. Різниця у ставках податку, що застосовуються до заможних та незаможних верств населення (17% та 15%), є номінальною і фактично нівельована. Тобто в законопроекті не передбачено жодної фіскальної диференціації в залежності від рівня доходів платників. Зараз ставку податку 17% нараховують особам, які мають дохід понад 10 мінімальних заробітних плат. Ці особи незважаючи ні на що в будь-якому разі сплачуватимуть 17%. А різниця у 2% буде покладатися на осіб, які і так мають невисоку заробітну платню.

«Псевдостимуляція» демографії, яка подана у вигляді можливості зменшення ставки податку до 5 % : якщо платник податку має п'ятьох чи більше дітей, найменший з яких досяг трирічного віку, то ставка податку становить 5 % бази оподаткування, незалежно від розміру загальної суми отриманих платником податку у звітному податковому місяці доходів. Навряд чи малозабезпечена родина піде на народження такої кількості дітей лише заради зменшення ставки оподаткування. Оскільки бюджет ро-

дини і так недостатній, а держава зі свого боку не створює відповідних умов для багатодітних сімей, то і сенсу даний пункт не має. Не прописана навіть процесуальна сторона втілення його в життя.

У «радянському варіанті»даного податку була встановлена верхня вікова межа для осіб, що його сплачували (для жінок - 45 років, а для чоловіків - 50 років). В українському ж законопроекті дане положення відсутнє. На нашу думку, є дискримінаційним положення, коли люди, які вийшли з біологічно репродуктивного віку, продовжуватимуть сплачувати даний платіж.

Автори вважають, що ідея, закладена в даному законопроекті і цілі, які в ньому декларуються є актуальними для суспільства. Він може працювати, але лише за умови залагодження механізму його дії.

Першим кроком у цьому напрямі, є перехід даного виду платежу із категорії «податку» у категорію «збору».

У радянському варіанті дане питання взагалі не поставало. М.П. Кучерявенко з цього приводу писав: «До прийняття Податкового кодексу законодавство взагалі не регулювало питання виділення категорії податку. Розмежувати податок і збір було неможливо й це робилося на формальних підставах - залежно від назви платежу, під яким він фігурує у закріпленому переліку загальнодержавних і місцевих податків і зборів (ст. 2,14-15 Закону України « Про систему оподаткування»)[3; с.29-30]

Вже після прийняття Кодексу можна говорити, що податок – це безумовний, нецільовий платіж, і після надходження до бюджетів неможливо простежити використання цих коштів, та це й не потрібно. У ситуації зі зборами картина інша: це цільові надходження, які необхідні для фінансування певних заходів і мають у такий спосіб чітку прив'язку (формують цільові фонди).

Доцільним є, на нашу думку, перетворити «податок на бездітність – різновид податку на доходи» в окремий «збір на бездітність», для того, щоб цей платіж виконував саме свою соціальну функцію, щоб «закріпити стійкий зв'язок між надходженнями і джерелами з яких вони направляються». [3; с.29]. Кошти від справляння даного платежу мають направлятися на облаштування життя молодих сімей, забезпечення дітей від хвороб силами держави, безоплатне медичне обслуговування, допомогу дитячим будинкам і дітям-сиротам.

Слід зазначити, що у Радянському Союзі з початку 80-х років ХХ сторіччя проявилася тенденція до згортання даного податку, бо своє основне призначення, збільшення народжуваності, він вже виконав (Закон СРСР від 23 квітня 1990 року № 1445 – 1 «Про поетапну відміну податку на холостяків, самотніх та малосімейних громадян»). Спочатку була зменшена ставка податку для осіб, які заробляли менше певної суми (150 крб.). Надалі було скасовано справляння податку з жінок, що перебувають у законному шлюбі і не мають дітей. Поетапно податок перестав справлятися і з чоловіків.

Очевидно український законодавець перш за все ставить перед собою мету наповнення державної скарбниці, оскільки в зазначеному законопроекті вдовольнився популістськими закликами, не прописавши жодного механізму для адміністрування даного платежу, не зазначивши цілей його введення. Не обговорено також питання можливості звільнення деяких категорій населення від оподаткування, тоді як аналогічним радянським податком було передбачено пільги для військовослужбовців і членів їх сімей та виключення з кола платників осіб, які усиновили дитину. Цілком правильним було б запровадження таких пільг та обмежень і в українсько-му законодавстві.

Висновки. Результати проведеного дослідження свідчать про відсутність на сьогоднішній день у законодавця концептуального, стратегічного підходу до формування податкової політики в галузі оподаткування доходів фізичних осіб в залежності від наявності у них дітей та їх кількості. Пріоритетні цілі існування такого податку держава не визначає і не усвідомлює, що, у випадку прийняття законопроекту №10112 в сучасному вигляді, буде стримувати властиві цьому податку механізми соціально-економічного стимулювання.

Наведені в статті міркування дозволяють зробити висновок про необхідність подальшого теоретично обґрунтованого і політично вивіреного вдосконалення законодавства України про оподаткування доходів фізичних осіб в залежності від наявності та кількості дітей у платників податку.

Література:

1. Шангіна Л. Підвищення податків для бездітних є порушенням права на приватне життя // Центр Разумкова . – [електронний ресурс] . - режим доступу: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/index.php>
2. Державна служба статистики . Демографічна ситуація. Населення.. [Електронний ресурс] . – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Кучерявенко М.П. Податковий кодекс України. Постатейний коментар. Ч. 1. // 2011.- 695с.
4. Державна служба статистики. Демографічна ситуація. Населення.. [Електронний ресурс] . – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

А.А. Мамалуй, М.О. Васильєва. Налог на бездетность в Украине: перспективы внедрения.

Статья посвящена исследованию перспектив применения специальных ставок обложения налогом на доходы физических лиц в зависимости от наличия и количества детей у плательщика.

Ключевые слова: налогообложение, Налоговый кодекс Украины, налог на бездетность, налог на доходы, фискальная функция.

Oleksandr Mamaluy, Margarita Vasilieva. The tax on childlessness in Ukraine: Prospects for implementation.

This article the analysis of the prospects for the use of special rates of taxation on personal income, depending on the presence and number of payers children.

Key words: taxation, the Tax Code of Ukraine, the tax on childlessness, income tax, fiscal function.

УДК 349.232:331.215.53

С.Е. Неплюхіна,

здобувач Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ОПЛАТИ ПРАЦІ

У статті розкрито зміст таких основних міжнародних стандартів у сфері оплати праці: а) соціальна справедливість; б) будь-які відрахування із заробітної плати дозволяються лише за умов і в межах, встановлених національним законодавством або визначених у колективних договорах чи в рішеннях арбітражного суду; в) визнання заробітної плати першочерговим платежем у разі банкрутства підприємства або його ліквідації; г) доступність і достовірність інформації відносно оплати праці.

Ключові слова: міжнародні стандарти, Міжнародна організація праці, оплата праці, заробітна плата, мінімальна заробітна плата

Міжнародна спільнота значну увагу приділяє правовій регламентації оплати праці. Міжнародно-правовими стандартами у відповідній сфері є впорядкована система вимог щодо оплати праці, розроблена на основі діяльності міжнародних організацій та взаємних угод між державами. Утворення цієї системи, забезпечення її цілісності, єдності та функціональної здатності є результатом нормотворчої діяльності, яка здійснюється в рамках ООН, Міжнародної організації праці, регіональних об'єднань держав та дво- і багатосторонніх домовленостей між ними. Така діяльність має впорядкований та системний характер, що досягається завдяки чіткому перерозподілу завдань, функцій та повноважень міжнародних організацій, взаємоузгодженням інтересів між самими державами та дориманням загально-визначених міжнародних норм.

Так, Загальна декларація прав людини [1] у ч. 3 ст. 23 проголошує, що працівник має право на справедливу та задовільну винагороду, яка забезпечує гідне існування його самого та його родини і яка, у разі необхідності, доповнюється іншими засобами соціального захисту. Її логічне продовження – ч. 1 ст. 25 декларує права кожної людини на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який потрібний для підтримки здоров'я та добробуту його сім'ї.